

פרוטוקול מס' 215

מישיבת ועדת החינוך והתרבות
יום ד', י"ז באדר התשמ"ז, 18.3.1987, שעה 09.00.

נ כ ח ו :

חברי הוועדה:
נ' רז - היו"ר
פ' גולדשטיין
א' הראל
א' סרטני
מ' פלד
א"ח שאקי
ב' שליטא

מוזמנים: ע' עלי - חבר-הכנסת

מזכירת הוועדה: ד' פלר

רשמה: מ' כהן

שאלות;

סדר-היום:

הרפורמה בבחינות הבגרות (הצעה לסדר-היום של חה"כ ע' עלי);

מסקנות הוועדה בנושאים:

1. השיבושים במערכת החינוך במגזר הערבי עם פתיחת שנת הלימודים
(הצעה לסדר-היום של חה"כ ת' טובי);

2. בית-הספר היסודי (הצעה לסדר-היום של חה"כ מ' רייסר).

11/11

שאלותהיו"ר נ' רז:

אני פותח את ישיבת הוועדה. נתחיל בשאלות.

מ' פלד:

קראתי שמשרד החינוך שיגר לבתי-הספר חוזר העוסק בהתייחסות של המורים למשפט דמיאניוק. אני מבקש שנקבל העתק של החוזר הזה.

בעתון "העיר" התפרסמו שני מאמרים בקשר עם הכנסת לימודי מחשב לבתי-הספר. מאמר אחד מראה באיזה היקף ובאיזו תנופה מכניסים את הנושא הזה לבתי-הספר; במאמר השני שעוסק בערביי יפו נאמר שלבתי-הספר הערביים לא מכניסים לימודי מחשב בטענה שאין תוכנות ערביות. זו טענה שהייתי מתבייש להציג אותה, כי יש תוכנות ערביות בשפע. לי אישית יש תוכנות כאלה. כך שזאת לא יכולה להיות סיבה, אם אמנם זאת הסיבה, לא להנהיג את הוראת המחשב בבתי-הספר הערביים.

הרפורמה בבחינות הבגרות (הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת ע' עלי)היו"ר נ' רז:

אני רוצה לומר לחבר-הכנסת עובדיה עלי בקשר לנושא של הרפורמה בבחינות הבגרות: אתה העלית את זה כהצעה לסדר היום במליאת הכנסת; ועדת החינוך קיימה בענין זה כמה ישיבות עם כל הגורמים הנוגעים בדבר, וכן יום עיון גדול.

ע' עלי:

אינני חבר הוועדה, אבל אני יודע שהתקיימו דיונים בנושא הזה. לא השתתפתי באף אחד מהם.

היו"ר נ' רז:

הנוהל הוא שאחרי שאנחנו מקיימים את הדיונים שבהם משתתפים כל הגורמים הנוגעים בדבר וחברי הוועדה מביעים את דעתם, אנחנו מסכמים את הדיון, בהשתתפות המציע או בלי השתתפותו.

ע' עלי:

הגשתי את ההצעה הזאת לפני זמן רב, עוד לפני שהנושא נדון בוועדת החינוך. ביקשתי לדון בנושא גם בהצעה דחופה לסדר היום וגם בהצעה רגילה לסדר היום. בינתיים יצאתי לארצות-הברית וחזרתי. מסיבות שונות העלאת הנושא במליאה התעכבה. פעם ופעמיים גם נתבקשתי לדחות את העלאת הנושא במליאה בשל מגבלות זמן של שר החינוך. לצערי הנושא עלה במליאה באיחור ניכר, אחרי שוועדת החינוך כבר דנה בו. ואני יודע שעסקתם בו ביסודיות רבה. עד כמה שאני יודע, הוועדה הגיעה למסקנה שמחייבת את הרפורמה בבחינות הבגרות. דעתי בענין זה שונה.

היו"ר נ' רז:

עוד לא הגענו למסקנות.

ע' עלי:

דברי מתבססים על דבריו של שר החינוך במליאת הכנסת. הוא אמר שגם ועדת החינוך עסקה בנושא והגיעה למסקנה שמחייבת את השינויים המוצעים בבחינות הבגרות. בבדיקות שאני ערכתי, בשיחות שקיימתי עם מחנכים בעלי שם, עם אנשי חינוך שעוסקים בנושא יום

יום בשדה ומכירים את הסוגיה על בוריה, ביניהם שני מנהלי מחוזות של משרד החינוך, מנהלי בתי-ספר מעולים, מפקחים ברשתות מקצועיות ואחרות, אנשי מועצת חמ"ד שאני חבר בה - שמעתי ביקורת נוקבת על השינויים המוצעים, שיפגעו בעיקר בשכבות החלשות, בעיירות פיתוח, באותן חוליות חלשות שאנחנו כל כך שוקדים לטפחן ולבססן.

מצד שני יש גם בעיה של מוביליות חברתית. תעודת הבגרות היא בכל זאת סמל. לא כל בוגר בית-ספר תיכון שמקבל תעודת בגרות בהכרח ממשיך בלימודים אקדמיים באוניברסיטאות. חלק מהבוגרים מגיע לצבא הקבע, חלקם לתפקידים אחרים. תעודת הבגרות היא מעין כרטיס כניסה לכל מיני תפקידים של קצונה, פקידים בבנקים, במוסדות ממשלה שונים. יש תלמידים שהולכים להכשיר עצמם להוראה. תעודת הבגרות אינה בהכרח כרטיס כניסה לאוניברסיטה.

עכשיו עומדים להעלות את הדרישות בכמה מקצועות, כמו אנגלית ומתימטיקה. עד כמה שאני יודע, עקב אכילס בערי פיתוח ובשכבות החלשות הוא הנושא של אנגלית ומתימטיקה. אין כוחות הוראה, אין מורים מתאימים שיכשירו את התלמידים אפילו במסגרת המצומצמת יותר. אם נעלה את הדרישות לארבע יחידות באנגלית ושלוש יחידות במתימטיקה, אנחנו נשים מחסום בפני אותם תלמידים להגיע לתעודת בגרות.

המצדדים ברפורמה טוענים שכאשר נעלה את הדרישות נכשיר מורים יותר טובים ונסייע לתלמידים להגיע להישגים הנדרשים. זה אבסורד. כי אם אפשר להכשיר מורים ולסייע לתלמידים לעמוד בדרישות של ארבע יחידות, מדוע אין מסייעים להם היום לעמוד בדרישות של שלוש יחידות? אני יודע למשל שבבית-סאן ובאזורים אחרים עד היום אין מורים לאנגלית, למתימטיקה ולמדעים.

ובכן אינני מבין מה תועיל הרפורמה הזאת. להיפך, תהיה בה פגיעה קשה מאד באזורי פיתוח, בילדים שעד היום הגיעו לתעודת בגרות במאמץ עצום, ובעתיד נחסום בפניהם את האפשרות להגיע להישג הנכסף הזה, שכפי שאמרתי גם מאפשר מוביליות, ושהוא גם סמל לסטטוס חברתי, שפותח אפשרויות לתעסוקה הולמת בתחומים שאינם בהכרח אקדמיים טהורים.

אני חבר בהנהלה של אחת האוניברסיטאות בארץ, ואני מכיר את הנושא הזה גם מהעבר השני של המתנס. גם אם יוחלט על המתכונת החדשה של בחינות הבגרות, כלומר גם אם נעלה את הדרישות, זה איננו מאפשר לכל תלמיד להתקבל לאוניברסיטה רק על סמך תעודת הבגרות. הבחינות הפסיכומטריות, מבחני ההישגים באנגלית ובמקצועות אחרים שתלמידים נדרשים לעמוד בהן לפני הכניסה לאוניברסיטה, יוסיפו להתקיים. זה לא כך שכל מי שבא עם תעודת בגרות יכול להתקבל לפקולטה לרפואה, למשפטים או לפקולטה אחרת למדעים.

ב' שליטא:

זה קיים משום שחל פיחות בתעודת הבגרות. השאלה אם אנחנו רוצים לחזק את מעמדה של תעודת הבגרות, או משאירים אותה עם הפיחות שחל בה.

א' סרטני:

תעודת בגרות איננה מטרה; זה אמצעי. אפשר לערער עליו.

ב' שליטא:

האוניברסיטאות הנהיגו את הבחינות הפסיכומטריות והאחרות לאחר שראו שחל פיחות בתעודת הבגרות.

ע' עלי:

אם אתה טוען שתעודת הבגרות תהיה מהיום והלאה כרטיס הכניסה הבלעדי שבאמצעותו נכנסים לאוניברסיטה ומתקבלים לכל פקולטה - זה לא כך. גם בעתיד תלמידים יידרשו לעמוד בבחינות כאלו ואחרות.

היו"ר נ' רז:

תעודת הבגרות היא תנאי להרשמה, לא לקבלה.

ע' עלי:

לכן אינני חושב שהשינויים המוצעים יועילו. אם בלאו הכי תלמידים יידרשו לעמוד בבחינות, אם יעמדו בהן - יתקבלו; לא יעמדו בהן - לא יתקבלו. אז ילכו למסלולים אלטרנטיביים אחרים. תעודת הבגרות תאפשר להם כניסה לסמינרים או למוסדות אחרים שאינם בהכרח מוסדות להשכלה גבוהה.

אני רוצה להעלות נקודה נוספת. בחינוך הטכנולוגי ובחינוך הדתי הנושא מהווה בעיה רצינית מאד. אתם בוודאי בקיאים בסוגיה. זו בעיה רצינית שם, בגלל המגבלה של 28 יחידות. במגזרים האלה התלמידים נדרשים במקצועות מסויימים, במגמות מסויימות, להגיע להישגים מסויימים, וזה אינו מאפשר להם התמחות במקצועות אחרים. המגבלה של 28 יחידות היא רצינית מאד, היא תפגע בחינוך הטכנולוגי ובחינוך הדתי.

ב' שליטא:

הבעיה בתעודת הבגרות היא שאינך יכול לעשות אחידות בין כל בתי-הספר.

ע' עלי:

לכן הגעתי למסקנה שהשינויים המוצעים בבחינות הבגרות יגרמו פגיעה חמורה מאד דווקא באזורי פיתוח, בשכבות החלשות, בשכונות המצוקה, באוכלוסיה הערבית, באוכלוסיה הדתית, באוכלוסיה שלומדת בחינוך הטכנולוגי. אינני רואה את הישועה שתבוא מן השינויים האלה, לכן אינני מבין את ריצת האמוק של משרד החינוך בענין זה. בכלל הבעיה המרכזית של משרד החינוך בשנים האחרונות היא הריצה אחרי שינויים ורפורמות. לא מבססים את התכניות הקיימות. זו סוגיה בפני עצמה שכדאי לעסוק בה פעם.

השינויים התכופים האלה אינם טובים. כל עוד לא יכשירו מורים מתאימים וישלחו אותם דווקא לאזורים המרוחקים, לאזורי פיתוח, אסור בשום אופן לאפשר למשרד החינוך לשחק בגורל ילדינו. אני רואה בזה פגיעה חמורה.

ועדת החינוך דנה בנושא. אם הגעתם למסקנה הזאת, אדרבה, תנסחו את המסקנות, אני מוכן שלא יתקיים דיון. אבל אם הגעתם למסקנה אחרת, אני מבקש לאפשר לי לשכנע את חברי הוועדה, להזמין לכאן אנשים מן השדה שבקיימים בנושא הזה. אני מוכן לתת רשימה של אנשים. אינני יודע אם משרד החינוך יאפשר לכולם לבוא ולהתבטא, למרות שמדברים על דמוקרטיה וחופש הביטוי. אינני יודע אם יאפשר זאת למשל למנהלי מחוזות שדיברו אתי והאיצו בי להגיש את ההצעה הזאת לסדר היום; ואם הם יבואו - אם יהיו פתוחים וידברו באופן חופשי. אבל אם לא הם, אני אבקש לזמן אחדים ממנהלי בתי-ספר מקיפים. יש לי רשימה של אנשי מקצוע שעוסקים בזה יום יום, בעיקר בערי פיתוח באזורים מרוחקים. כדאי שנלמד את הנושא הזה בדיון חוזר.

היו"ר נ' רז:

אני רוצה לומר שאין לנו אפילו טיוטה של מסקנות. לגבי מה שאמרת שהוועדה כאילו גיבשה כבר את עמדתה, היא לא גיבשה את עמדתה. אני אמרתי כמה דברים בסיום הדיון, לא דברי סיכום, על הרעיון של השינויים בבחינות הבגרות, ששמענו עליו לפרטי פרטים בכמה ישיבות ארוכות שקיימנו.

אינני יודע מה יהיה הסיכום של הוועדה. נכין טיוטת מסקנות, ונראה באיזו מידה חברי הוועדה יקבלו או לא יקבלו אותן. יכול להיות שחברי הוועדה יגיעו למסקנות ברוח הדברים של חבר-הכנסת עלי. יכול להיות שהם יסיקו שהרפורמה בעיקרה חשובה ונחוצה, אבל היא מותנית בסידורים אלה ואלה.

אבל בשלב זה איננו יכולים להיכנס לדיון, אלא אם כן חברי הוועדה יבקשו לקיים דיון פנימי בתוכנו, בלי מומחים מן החוץ. שכן שמענו אנשים מהחוץ על כל ההיבטים של הנושא. שמענו גם את אנשי החינוך הדתי, גם את אנשי החינוך הטכנולוגי, גם אנשים מעיירות הפיתוח, וגם את אנשי משרד החינוך והאוניברסיטאות. שמענו גם את חילוקי הדעות. השאלה היא איך ננסח את המסקנות שלנו.

א' סרטני:

הבעיה היא שיש חילוקי דעות גדולים.

מ' פלד:

דעתי קרובה מאד לזו של חבר-הכנסת עלי.

א' סרטני:

גם שלי. ברור לי מי ייפגע מזה.

היו"ר נ' רז:

אנחנו נצטרך להקדיש ישיבה מיוחדת של הוועדה כדי לראות עם איזה סיכומים והמלצות אנחנו יוצאים בנושא הזה. היום אנחנו יושבים כאן בהרכב חסר מאד. חסרים כאן כמה חברים שהיו מאד פעילים בדיון הזה.

ע' עלי:

אני רק מבקש שכאשר הנושא יידון פה, אוזמן לישיבה כדי שאוכל להשמיע את דברי.

היו"ר נ' רז:

אנחנו לא נזמין עוד אנשים. עשינו זאת כבר. אין טעם לחזור על הדברים. אנחנו צריכים להחליט בתוכנו איך לגבש את המסקנות.

ע' עלי:

לפי תקנון הכנסת צריך לעשות זאת, אבל לא אתעקש על כך. לפי התקנון, אם המליאה מעבירה לוועדה הצעה לסדר-היום, הוועדה צריכה לשמוע דעות בנושא. אבל אני מוכן לקבל את דעת היושב-ראש בענין זה.

מסקנות ועדת החינוך והתרבות בנושא: השיבושים במערכת החינוך במגזר הערבי עם פתיחת שנת הלימודים (הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת ת' טובי).

ד' פלד:

(קוראת את טיוטת המסקנות).

בינתיים הבעיות נפתרו.

היו"ר נ' רז:

בפיסקה הראשונה בעמ' 2 אני מציע לומר: בשל מחלוקת בין גורמים שונים בכפר בדבר מיקום בית-הספר. כי המחלוקת היא לא עם משרד החינוך, אלא בתוך הכפר עצמו.

מ' פלד:

אני מציע להוסיף משפט בהקדמה שבו ייאמר: בינתיים קיבלה הוועדה דיווח שהבעיות נפתרו.

א' סרטני:

נכון שעסקנו בבעיה שנגעה לארבעה מקומות. אבל בדיון הועלו הבעיות הכלליות של בינוי גם במקומות אחרים שלא באו על פתרון. אני מציעה לומר זאת. בהקדמה הוזכרו הגורמים השונים שהוועדה שמעה, ביניהם מפעל הפיס והרשויות המקומיות. אנחנו יכולים לומר מסקנה ספציפית לגבי מה שהיה לקראת פתיחת שנת הלימודים. אבל לדעתי אנחנו מוכרחים לנסח גם מסקנה יותר כוללת. היו הרבה דיונים על המגזר הערבי, על הפער בעיקר בבינוי. זה מוכרח לבוא לביטוי במסקנות הוועדה.

אני רוצה לומר גם שרק אתמול אמר לי חבר-הכנסת גדות שמכל מה שמפעל הפיס הקציב יורדות 170 כיתות, מכיוון ששעבדו את כספי מפעל הפיס לשנתיים, והשליטה על הכספים היא בכלל לא שלהם. אני חושבת שצריך לדון על כך. אינני מסתפקת בכך שחבר-הכנסת גדות היה כאן בחלק קטן מהשיבה. המצב הולך ומחמיר. יש עשרות פניות מעל הצדדים. המסקנות האלו מתמקדות בנושא אחד, ופה הענין כאילו נפתר.

היו"ר נ' רז:

נושא ההצעה לסדר היום היה השיבושים במערכת החינוך במגזר הערבי עם פתיחת שנת הלימודים. זה נושא כללי. כשחבר-הכנסת טובי דיבר על כך, הוא דיבר בכלל על המגזר הערבי, אם כי ציין במיוחד את ארבעת המקומות המוזכרים במסקנות. כל אחד מאתנו שמדבר על עניני חינוך מדגיש את החריפות המיוחדת של הבעיה במגזר הערבי. אני מציע להוסיף במסקנות פיסקה שתתייחס למצב הבינוי במגזר הערבי בכלל.

בסעיף 1 של המסקנות אני מציע לומר: הוועדה סומכת את ידיה על החלטתו של מנכ"ל משרד החינוך והתרבות בנושא מיקום מבנה בית-הספר העל-יסודי בבוועיינה. בינתיים הבעיה בבוועיינה הוסדרה והלימודים שם התחדשו.

אני מציע להוסיף סעיף נוסף במסקנות שבו ייאמר: הוועדה מדגישה כי הפיגור המתמשך בבינוי מבני חינוך במגזר הערבי מחריף את הבעיה באורח בלתי נסבל, והיא רואה הכרח שיימצאו האמצעים לקדם את הבינוי על-מנת לאפשר למערכת החינוך לתפקד כהלכה. בזה אנחנו לפחות מביעים את דעתנו בצורה כללית, שהשאלה הרבה יותר רחבה ואינה מתמקדת רק בארבעת הכפרים האלה.

והערה נוספת היא שההסכם עם משרד החינוך לא בוצע, והמשרד אומר לנו שהוא רצה לבצעו, אבל המחלוקת היתה בין גורמים שונים בכפר עצמו, בדבר מיקומו של בית-הספר, ולכן ההסכם לא בוצע.

ובכן בסעיף 2 ייאמר: הוועדה מדגישה כי הפיגור המתמשך בבינוי בתי-ספר במגזר הערבי מחריף את הבעיה באורח בלתי נסבל.

הוועדה תובעת ממשרד האוצר, ממשרד הפנים וממשרד החינוך והתרבות למצוא לאלתר את המשאבים כדי לצמצם את הפער בין צרכי הבינוי במערכת החינוך של המגזר הערבי לבין המצב הקשה הקיים עתה.

ובסוף: הוועדה מניחה מסקנות אלה במליאת הכנסת ומבקשת משר החינוך והתרבות, משר האוצר ומשר הפנים להשיב עליהן תוך שלושה חודשים.

לאחר שהמסקנות ינוסחו סופית, עם התיקונים, נניח אותן על שולחן הכנסת.

מסקנות ועדת החינוך והתרבות בנושא: בית-הספר היסודי
(הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת מ' רייסר).

היו"ר מ' רייסר:

לפני שניכנס לדיון על טיוטת המסקנות על נושא בית-הספר היסודי, שהועלה על-ידי חבר-הכנסת רייסר. כהצעה לסדר היום, אני רוצה לומר שחבר-הכנסת רייסר ביקש שלא נדון על זה היום משום שהוא איננו יכול להשתתף בישיבה. אם ניענה לבקשה, פירוש הדבר שלא נספיק לדון על כך לפני הפגרה. איננו נוהגים לדון על מסקנות דווקא בהשתתפות מציע ההצעה לסדר היום. חבר-הכנסת רייסר היה חבר ועדת החינוך. הוא התפטר מחברותו בה בגלל עומס העבודה בוועדת הכנסת. ואני לא הספקתי אפילו להגיד לו שאנחנו מקיימים את הדיון הזה בלעדיו, לא ראיתי אותו אתמול. אנחנו עושים זאת לעתים קרובות לגבי הצעות לסדר היום של חברי כנסת שאינם חברי הוועדה. נדמה לי שגם התקנון אינו מחייב זאת. ובכן רציתי למסור לכם שהוא ביקש זאת, אבל לא יכולתי לדבר אתו כי לא מצאתי אותו. אני יודע שהנושא רגיש והיה לו ענין רב להיות נוכח גם בדיון על המסקנות. קיימנו על הנושא הזה כמה דיונים בהשתתפותו. ובכן אם אין לכם התנגדות, נעבור לדיון על טיוטת המסקנות.

ד' פלר:

(קוראת את טיוטת המסקנות).

היו"ר נ' רז:

בפיסקה הראשונה של ההקדמה, בסופה, צריך לומר "קו חינוכי אחיד".

בפיסקה השניה, במקום "זרימה" אני מציע לומר "התפתחות". ובהמשך: "השינוי התבטא בפתיחת בתי-ספר יסודיים ייחודיים במקומות שונים בארץ: בתי-ספר ברוח ערכי תנועת העבודה, בתי-ספר להגברת לימודי המסורת היהודית, בתי-ספר לאמנויות ולהכרת הטבע והסביבה", ואני מציע להוסיף: "ובתי-ספר ניסויים שונים...".
"בעיריית תל-אביב, למשל, אוגמו...".

ד' פלר:

אחת הטענות של חבר-הכנסת רייסר היתה שלבתי-הספר ברוח ערכי תנועת העבודה מוזרמים כספים ממקורות מפלגתיים. מאחר שלא היו פה גורמים מפלגתיים שאישרו או הכחישו זאת, לא הכנסתי את זה לטיוטה.

א' סרטני:

הוא דיבר על ארגונים רשמיים, כמו ההסתדרות או כדומה. משרד החינוך טען שהוא אינו מקצה שום תקציבים נוספים, והטענה של חבר-הכנסת רייסר היתה שיש גורמים רשמיים שונים שמעבירים אליהם כספים.

היו"ר נ' רז:

אני מציע להוסיף בסוף הפיסקה הזאת: "כמו כן שמעה הוועדה כי לבתי-ספר מסויימים מתקבלים כספים מארגונים ציבוריים או פוליטיים". אם הפעילות היא חוקית, במסגרת החוק, למה לא לומר זאת?

א' סרטני:

בתי-הספר הייחודיים טוענים שהם מקבלים תלמידים לא רק משכבות מבוססות. אנשי תל-אביב אמרו שהם עומדים על כך שעד 30% מהתלמידים יהיו משכונות הדרום.

ד' פלר:

אחרים דיברו על 50%-50%.

א"ח שאקי:

אני מציע לומר "בעיקר תלמידים משכבות מבוססות". כי ברור שהם נותנים את הטון. יש פה לא רק בעיה לימודית אלא גם חברתית. אני יודע שבבית-ספר צייטלין התייחסו לילדות משכונת התקוה כאילו היו נחותות. התערבתי בזה אישית.

היו"ר נ' רז:

במקום "ההיצע התכני" אני מציע לומר "האיכות התכנית".

בפיסקה הבאה אני מציע לומר: עובדה זו יצרה בציבור דימוי של בתי-ספר אליטיסטיים אשר בוחרים את תלמידיהם...

מ' פלד:

שמענו פה דברים חריפים מאד נגד בתי-הספר הייחודיים. שמענו את מנהל בית-ספר גורדון שטענה שבאמת יש ירידה באיכות התלמידים, כי הטובים ביותר הולכים לבתי-הספר הייחודיים. צריך לתת ביטוי לעובדה שהיו פה מנהלים שהסתייגו מעצם הרעיון.

ד' פלר:

בהמשך הפיסקה הזאת נאמר: מנהלים של בתי-ספר יסודיים באותם אזורים קבלו על קיטום צמרת התלמידים המוכשרים מבית-ספרם ועל קיפוח תקציבי, וציבורים פוליטיים חששו מפני היווצרות מחודשת של הזרמים בחינוך.

א"ח שאקי:

אני מציע לומר שקיטום צמרת התלמידים המוכשרים פגע במעמד וברמה של בתי-הספר היסודיים השכונתיים.

מ' פלד:

שמענו פה דברים שהיה בהם ערעור עקרוני על כך אם בגיל כל כך צעיר צריך לאפשר לילד לבחור את מגמת חייו.

היו"ר נ' רז:

אני מציע לומר שמורים ואנשי חינוך שללו מבחינה חינוכית את הסללת התלמידים כבר בגילים צעירים להתמחויות ספציפיות ייחודיות. ציבורים פוליטיים חששו מפני היווצרות מחודשת של הזרמים בחינוך ומפני ערעור אופיו הממלכתי של החינוך. לפיכך הועלה הנושא לדיון בוועדה.

א.ח. שאקי: לדעתי חסר פה משפט מפתח, שמתקפח אופיו הממלכתי של בית-הספר היסודי. הוא כבר נעשה בית-ספר פרטי, ההורים משלמים, בוחרים את התלמידים הטובים, הגרועים נושרים, כלומר הוא חדל להיות ממלכתי ונעשה פרטי. צריך להזהיר מפני ערעור אופיה הממלכתי של המערכת.

היו"ר נ. רז: חבר-הכנסת רייסר הדגיש בדבריו כל הזמן את ענין הממלכתיות של המערכת.

ד. פלר: בהקדמה, בפסקה הראשונה, נתתי למושג "ממלכתי" ממד היסטורי. בסעיף 1 של המסקנות אני אומרת שבמצב של התפתחות של למעלה משלושים שנה אי אפשר לחזור למה שהיה בעבר, ויש זרימה. לומר שזה פגע בחינוך הממלכתי - זה ויכוח עקר מבחינה היסטורית. צריך להתייחס למה שקורה היום.

א.ח. שאקי: אינני סותר זאת. אני רק אומר שהשורה התחתונה בביקורת של המבקרים היא שבית-הספר הממלכתי מקפח בדרך זו את ממלכתיותו ובהדרגה הופך להיות אליטיסטי פרטי. ממלכתיות היא כלליות.

היו"ר נ. רז: באחת הפסקאות בהקדמה יש הסבר מדוע הופיעו בתי-הספר הייחודיים. אני מציע למחוק את המלה "זרימה" ולדבר על "התפתחות המערכת". השנים שחלפו, התפתחות המערכת, שינויים באופי החברה הישראלית ובעיקר הקיצוצים החדשים שחלו באחרונה במשאבים שהופנו לחינוך גרמו לשינוי בדעת הקהל לגבי מדיניות, ובעיקר לגבי תוצאות המדיניות של החינוך הממלכתי. הרי זה התעורר בשל אי-שביעות רצון של ההורים לגבי החינוך הממלכתי. לכן הם התחילו עם בתי-הספר הייחודיים. יש אי-נחת גדולה אצל הורים מהחינוך הממלכתי, גם אצל אלה שלא פונים לבתי-ספר ייחודיים. ונאמר כאן שיש אי-שביעות רצון של ציבורי הורים מהתכנים הלימודיים הערכיים והחברתיים שניתנו בבתי-הספר.

א.ח. שאקי: יש יותר אי-שביעות רצון מהרמה מאשר מהתכנים.

היו"ר נ. רז: ועדי הורים ותלמידים בכיתות גבוהות מתאוננים על ריקנות, לאו דווקא על רמה. הם טוענים שחוץ מהמקצוע לא מלמדים כלום. הם אומרים: מפני שרוצים רמה, מאבדים את כל השאר. מריצים אותם להישגים של הבגרות וזונחים כל דבר אחר. על זה אי-הנחת.

אני מציע לומר: ציבורים פוליטיים חששו מפני היווצרות מחודשת של הזרמים בחינוך ומפני ערעור אופיו הממלכתי של החינוך. לפיכך הועלה הנושא לדיון.

אני מציע שנעבור להמלצות.

ד. פלר: "לפיכך ממליצה הוועדה: 1. התפתחות מגמות חברתיות, ערכיות וחינוכיות במערכת החינוך הינה תופעה טבעית, צומחת מצרכי השעה ועונה על דרישות ההורים. התפתחות מגמות חברתיות אינה ניתנת לבלימה על-ידי החלטות של מעצבי מדיניות".

א.ח. שאקי: חסר כאן האלמנט של המלצה. יש כאן קביעה, לא המלצה.

ד. פלר: ועדת החינוך רוצה לומר שהיא לא תגיד להפסיק את זה או לא להפסיק את זה, מפני שהיא מבינה שלא הדרג הפוליטי או המדיני או הפרלמנטרי הוא זה שיקבע את הזרימה ההיסטורית של התפתחות מערכות חינוך.

בכפוף לכך שמערכת החינוך לא תישא אופי מעמדי ולא תחסום את הדרך בפני מחוטרי האמצעים.

א.ח. שאקי:

זה נאמר בהמשך.

ד. פלר:

2. ועדת החינוך והתרבות מחזקת את ידי משרד החינוך בפיתוח תכניות הצנקה אוטונומיה לצוותי החינוך של בתי-הספר היסודיים וכן בפיתוח בתי-הספר הקהילתיים באזורים שונים.

3. הוועדה מבקשת ממשרד החינוך והתרבות והרשויות המקומיות להקפיד כי יישמרו העקרונות החברתיים בשעת רישום ילדים בבתי-הספר.

4. הוועדה מציינת כי מתן אישור לפתיחת בתי-ספר יסודיים על-אזוריים ייחודיים חייבת להתחשב במצב הסביבה, בשמירה על אופיים ההטרוגני של בתי-הספר האחרים ובהקפדה על הפניית ילדים משכבות אוכלוסיה שונות לבתי-הספר העל-אזוריים.

5. הוועדה מבקשת ממשרד החינוך והתרבות כי הבסיס להפניית ילדים לבתי-ספר על-אזוריים יהיה עניני, בהתאם לתכנים שאותם מדגיש בית-הספר, ולא בהתאם למצב החברתי של ההורים.

צריך לומר "הכלכלי-חברתי".

היו"ר נ. רז:

ד. פלר:

6. הוועדה פונה למשרד החינוך והתרבות ליזום בשיתוף עם מרכז השלטון המקומי הקמת עמותות לאיגום משאבי חינוך. העמותות תגבינה כספים מהעיריות, ממשרד החינוך והתרבות ומההורים. כספים אלה יחולקו לכל בתי-הספר במקום, בהתאם לקריטריונים שתקבע כל עמותה. הוועדה מדגישה כי הזרמת משאבים לבתי-הספר היסודיים תיעשה לאחר שהללו יגישו תכנית נוספת להעשרה וטיפול בכל נושא שיאושר על-ידי משרד החינוך.

7. הוועדה מברכת את יוזמות ההורים שהצמיחו מעורבות קהילתית בבתי-הספר ונתנו דחיפה להעשרה במקצועות שאותם נבצר ממשרד החינוך להעניק לתלמידים.

8. ועדת החינוך קובעת כי מדיניות האינטגרציה בחינוך שנקבעה על-ידי החלטת הכנסת בשנת 1968 הצליחה להוציא ציבורים שלמים מנחשלות, להעלות את רמת הלימודים בכל שכבות האוכלוסיה, להאדיר את אחוז בני עדות המזרח בלימודים על-תיכוניים ולקדם את מספר הנשואים במסגרות החינוך העל-יסודי לאחוז שאין לו אח ורע בעולם. זה ציטוט מדבריו של מר פור, שאמר שזה מבוסס על מחקרים.

מחקרים באוניברסיטאות לא מקבלים את דעתו.

א.ח. שאקי:

במקום "להאדיר" אני מציע להגיד "להגדיל".

פ. גולדשטיין:

אני רוצה להעיר הערה סגנונית כללית. אם הכותרת היא "מסקנות הוועדה", אפשר לומר: הוועדה מחזקת, הוועדה מבקשת, מציינת, קובעת וכו'. אם אלו המלצות, צריך לומר: הוועדה ממליצה.

א.ח. שאקי:

אפשר לומר: מסקנות הוועדה והמלצותיה.

היו"ר נ. רז:

א. הראל: הערה כללית. נדמה לי שאנחנו מערבבים פה שלושה נושאים. נושא אחד היה של בתי-הספר הייחודיים. בענין הזה הוויכוח היה בין שתי עמדות, בין הגישה של הסתדרות המורים שאמרה שאין לקיים בתי-ספר ייחודיים, כי זה מרוקן את בתי-הספר הכלליים מבלי הכשרונות, לבין אלה המצודים בבתי-ספר ייחודיים. אנשי הסתדרות המורים ואחרים אמרו: למה צריך בכלל בית-ספר

לאמנויות, שהרי על-ידי כך מוציאים את בעלי הכשרונות מכל בית-ספר, מחלישים את המערכת ויוצרים אליטה בתחום מסויים שבאה על חשבון הכלל. צריך להתייחס לזה.

היתה בעיה שניה שעלתה בדיונים: אם אתה מקים למשל בית-ספר ברוח ערכי תנועת העבודה או כדומה, האם הוא בית-ספר אליטיסטי או בית-ספר פתוח לכל. התשובה ששמענו כאן היתה: אנחנו הקמנו בית-ספר ברוח ערכי תנועת העבודה, פתוח לכל, במיכסות כאלה שאינן פוגעות באינטגרציה, ויש לנו רוח מסויימת.

ד. פלר: זה כתוב במסקנות.

א.ח. שאקי: במסקנות יש עידוד האליטיזם.

א. סרטני: יש פה ניגוד.

ד. פלר: בבעיה יש ניגוד. אנחנו אומרים שלא נעצור את בתי-הספר הייחודיים, לא מפני שאנחנו בעד או נגד, אלא מפני שיש פה תהליך מסויים.

א.ח. שאקי: אבל חייבים לבקר את התהליך, לפקח עליו, להשגיח שלא יסטה.

ד. פלר: יש הענין של הרישום, לפי עקרונות חברתיים, לפי עקרונות האינטגרציה. זה מופיע בסעיף 3 במסקנות.

א. סרטני: בסעיף 1 במסקנות מדובר על כך שהתפתחות מגמות חברתיות אינה ניתנת לבלימה. אבל ציינו כאן במפורש שהורים רשאים לשלוח את ילדיהם לבתי-ספר שעונים על תפיסת העולם שלהם. אני מציעה לכתוב את זה במסקנות. אחרת אנחנו צריכים בכלל לבטל את כל הענין הזה.

היו"ר נ. רז: חבר-הכנסת הראל צודק בענין המיון. השאלה אם לא ניתן להגיע לניסוח שמתייחס לכל הענינים.

א. הראל: אלה נושאים נפרדים לחלוטין. לגבי בתי-הספר הייחודיים בתל-אביב, זה נושא כשלעצמו, הוא איננו נושא חברתי. זו בעיה של ריקון בתי-הספר מאליטה מסויימת. אולי זה טוב, אולי זה לא טוב, אבל זו עובדה. צריך להתייחס לזה. בתי-הספר ברוח תנועת העבודה זה ענין אחר. ושאלה שלישית היא בכלל שאלת האינטגרציה.

היו"ר נ. רז: הנושא של ריקון בתי-הספר מתלמידים מוכשרים מתקשר עם ענין האינטגרציה, כי הוא הופך את בתי-הספר ללא-אינטגרטיביים.

א. סרטני: לא, זה ענין של רמה. יכול להיות ילד משכונה חלשה שיש לו נטיה חזקה לאמנות, ואז הוא יוצא מבית-ספרו ועובר לבית-הספר לאמנויות. בזה מגמדים את המערכת הלימודית בבית-הספר הרגיל. האינטגרציה זה נושא אחר.

היו"ר נ. רז: האינטגרציה זה גם שכבות חברתיות שונות וגם כשרונות שונים.

א.ח. שאקי: האינטגרציה ביסודה היתה בעיקר חברתית עדתית, מגמתה היתה להביא לכך שבני כל העדות והשכבות ילמדו יחד.

א. סרטני: אבל הענין של בית-ספר ייחודי שמדגיש ומפתח תחום מסויים, זה נושא אחר. אנחנו לא צריכים להדגיש כל הזמן שיש שכבות מסויימות שהמאפיין שלהן הוא השתייכות לעדה מסויימת. אני חושבת שהמגמה צריכה להיות להשתחרר מזה. אנחנו לא צריכים ללכת על פי המאפיינים האלה.

א.ח. שאקי: אנחנו צריכים להתייחס לענין האליטיזם ולדעת מה גבולותיו. אם יש אליטיזם טבעי, של השוברים ביותר, של המחוננים, איש אינו חולק על כך. על ענין המחוננים אף אחד לא חולק.

א. סרטני: אני חולקת על בתי-הספר למחוננים.

א. הראל: יכול להיות מצב במערכת החינוך שיקימו בתי-ספר לאמנויות, ללימודי ארץ-ישראל, ולנושאים ספציפיים אחרים, ואז התשתית של בית-הספר הממלכתי הכללי תישאר מרוקנת מתוכן. זה יפעל להורדת הרמה הכללית, זה ימשוך בהכרח גם את אלה שהלכו למסגרות אליטיסטיות להורדת רמה.

היו"ר נ. רז: אם כך, זה ערעור על כל התהליך. אם זאת הגישה ואתה מוכן להיות פסקני אתה, אז צריך לומר בסעיף 1 במסקנות: הוועדה שוללת התפתחותם של בתי-ספר ייחודיים וכו'.

א.ח. שאקי: צריך לומר שאסור להגזים בכיוון הזה.

א. סרטני: יש הבדל בין בתי-הספר הייחודיים השונים. השאלה במה הייחודיות של בתי-הספר.

א.ח. שאקי: צריך לומר שהוועדה מחייבת זהירות מרבית בהרחבת המערכת הזאת.

א. סרטני: אנחנו מדברים על בתי-ספר שעונים על השקפת עולם. ביטלו את זרם העובדים בחינוך. ועכשיו יש חינוך כללי וחינוך דתי. החינוך הדתי הוא תפיסת עולם. אינני מתנגדת לזה. אבל אני טוענת שאם אנחנו אומרים שהורים רשאים לשלוח את ילדם לבית-ספר שיצנה על השקפת עולם, זה צריך לבוא לביטוי.

א.ח. שאקי: לכן יש זרם כללי וזרם דתי. בזה עונים על שתי המגמות המרכזיות.

א. סרטני: זה לא נכון. נביח שיש התארגנות של בית-ספר שרוצה לבטא את התפיסה האקטיביסטית של הליכוד, בתכנים של בית-הספר. ואז יעמידו במרכז את המאבק המזוין וכדומה, במסגרת ה-25% שבהם ההורים יכולים להשפיע. לעומת זה, כשמדברים על בית-ספר ברוח תנועת העבודה, יש ערכים אחרים שרוצים לבטא ולהדגיש. בפירוש על זה דובר, ועל כך שההורים רשאים לשלוח את ילדם לבית-ספר שעונה על תפיסת עולם, לא מבחינת הרמה, אלא מבחינת הכיוון החינוכי. דיברנו על זה. ואם זה לא יתקבל ולא יבוא לביטוי במסקנות, אני אבקש להגיש הצעת מיעוט.

היו"ר נ. רז: אני רוצה להזכיר לכולנו שההצעה של חבר-הכנסת רייסר כוונתה היתה להסתער על בתי-הספר ברוח ערכי תנועת העבודה. הוא טען שזה פוגע בחינוך הממלכתי הכללי. כנגד זה באה ההצעה של חבר-הכנסת הראל על הצורך בחידוש זרם העובדים בחינוך. אני הצעתי את ההצעה על שיתוף הורים במערכת החינוך, על הגברת שיתוף ההורים, לאו דווקא מאספקט אידיולוגי פוליטי. יש גם צרכים ומאווים אחרים. הדיון היה על כל השאלות האלה יחד, גם על הצעתו של חבר-הכנסת רייסר על הסכנה לפגיעה בחינוך הממלכתי. וכבר היו על כך מסקנות.

א. סרטני:
למה אנחנו מקיימים חינוך קיבוצי ולמרות כל המצוקות איננו רוצים לשלוח את ילדינו לעפולה או למקום אחר? כי יש לנו תפיסת עולם, ואנחנו רוצים שהרוח של בית-הספר תהיה רוח מסויימת. זה ענין של תפיסת עולם. אלה שתי סוגיות שונות, בתי-הספר ברוח ערכי תנועת העבודה ובתי-הספר הייחודיים.

היו"ר נ. רז:
ביוני 1985 חבר-הכנסת רייסר הגיש הצעה להדר היום וקרא לה: הסכנה לפגיעה בחינוך הממלכתי. הפעם הוא נתן להצעתו את הכותרת: בית-הספר היסודי. אבל בעצם זה אותו נושא. על ההצעה הקודמת שלו ועל ההצעות של חבר-הכנסת הראל ושלי הגשנו את המסקנות כבר ביוני 1986.

ד. פלר:
עיקר דבריו של חבר-הכנסת רייסר בהצעה החדשה הוא שברגע שהתחילו להיפתח בתי-ספר ייחודיים כגון בית-ספר לאמנויות, לטבע וכו', ובתי-ספר ברוח ערכי תנועת העבודה, התחילה סגרגציה בחינוך, ומתפתחת מגמה של אליטיזם. ובבתי-הספר היסודיים האחרים שבהם אין להורים יכולת כספית גדולה, האינסגרציה מתחילה להיות לא מבוקרת חברתית וגורמת ליצרי שנאה בין אוכלוסיות שונות באותה שכונה.

א.ח. שאקי: יש בזה משהו. אני יודע מה קרה בשכונת התקווה.

ד. פלר:
שמענו את הנושא הזה בשני סיבוכי דיונים. בפעם הראשונה - כאשר הסתדרות המורים נזעקה בשנה שעברה, כאשר עיריית תל-אביב הודיעה שהיא מבטלת את תקציבי הטיפול וההעשרה בבתי-הספר בתל-אביב. ואז הסתדרות המורים העלתה כאן את הנושא. הזמנו לכאן את ראש עיריית תל-אביב, ודובר על כך. אחר כך, כעבור זמן, היו שלוש ישיבות בנושא שהעלה חבר-הכנסת רייסר על בית-הספר היסודי, במנותק מההצעות הקודמות, אם כי הנושא של בתי-הספר הייחודיים בתל-אביב הועלו גם בפגישות עם ראש עיריית תל-אביב. הוא אז דיבר על כך שיוקם בית-ספר לטבע ושהוא עומד להקים בית-ספר יסודי טכנולוגי, מגיל 6. בענין של בית-הספר היסודי דנו כאן בשלוש ישיבות, היו פה כל המנהלים של בתי-הספר הייחודיים ואנשי הסתדרות המורים. כל הנושאים שדיברו עליהם כאן נמצאים במסקנות.

א.ח. שאקי: כדאי לצמצם את המסקנות לנושא של בתי-הספר הייחודיים.

א. סרטני: יש בתי-ספר ייחודיים מבחינת הרמה והתוכן הלימודי, אבל פה כרכו בזה גם את בתי-הספר

ברוח ערכי תנועת העבודה.

א.ח. שאקי: הכוונה בעיקר לבתי-הספר הייחודיים, לאמנויות וטבע וכדומה. במקרה הביאו כדוגמה גם את בתי-הספר ברוח ערכי תנועת העבודה.

א. סרטני: אם כך, שלא תהיה במסקנות התייחסות לבתי-ספר ברוח ערכי תנועת העבודה.

א.ח. שאקי: אני בטוח שלא לאלה התכוון חבר-הכנסת רייסר.

היו"ר נ. רז:
אבל זה מופיע במסקנות. בעמ' 2 נאמר שכתוצאה מאי-שביעות הרצון והתרוקנות בית-הספר הממלכתי הכללי מהתכנים הלימודיים, הערכיים והחברתיים, השינוי התבטא בפתיחת בתי-ספר יסודיים ייחודיים במקומות שונים בארץ, בתי-ספר ברוח תנועת העבודה, בתי-ספר להגברת לימודי המסורת היהודית, בתי-ספר לאמנויות ולהכרת הטבע והסביבה וכו'.

א.ח. שאקי: הדגש הוא בעיקר על התרוקנות בתי-הספר מהתלמידים המוכשרים.

א. סרטני:

אני שוענת שאנחנו לא יכולים לכרוך יחד את בתי-הספר הייחודיים, כמו בתי-ספר לאמנויות, לטבע וכו', אם בתי-ספר שתואמים את תפיסת עולמם והשקפתם של ההורים. אלה שני דברים שונים. ואם כורכים אותם יחד, צריך גם להתייחס לזה.

א. הראל:

לפי דעתי אין קשר בין ההקדמה לבין המסקנות.

א. סרטני:

אני לא מקבלת שלפי השקפת העולם של ההורים יכול להיות בית-ספר דתי ייחודי, ולא יכול להיות בית-ספר ברוח ערכי תנועת העבודה.

א. הראל:

צריך לומר שמסתמנת בארץ מגמה של התפתחות בתי-ספר ייחודיים. מגמה זו נובעת א) מתוך הרצון לפתח את הדברים הייחודיים; ב) בגלל בעיות של קיצוצים וצמצומים, צמצמו בבתי-הספר נושאים הנוגעים לתכנים והעשרה ואין אפשרות לפתח יוזמות בתוך בית-הספר היסודי, ולכן ההורים והילדים חיפשו את התשובה בבתי-ספר ייחודיים. ובכן מצד אחד צריך להתריע על התופעה של צמצום נושאי ההעשרה בבתי-הספר היסודיים. זה קודם כל, שכן אנחנו בוודאי לא מרוצים מכך. זו צריכה להיות המסקנה הראשונה. המסקנה השנייה צריכה להיות שבמקומות שבהם קמו בתי-ספר ייחודיים, צריכים להיות זהירים במידה מרבית במידה והם מרוקנים בתי-ספר יסודיים כלליים מהתלמידים המוכשרים שלהם.

א. סרטני:

מההקדמה משתמע כאילו אנחנו תומכים בענין של התארגנות של הורים, הקמת עמותות וכו'. לדעתי אסור לנו לעשות זאת. אנחנו צריכים להתייחס לזה בדאגה, שזה קורה בגלל הקיצוצים.

היו"ר נ. רוז:

ההתפתחות הזאת היא גם תוצאה של התרוקנות מערכת החינוך מערכים, תכנים והעשרה. כאשר הורים אינם מרוצים ממה שבית-הספר נותן לילדיהם, הם מחפשים צורות אחרות לתת לילדים. אנחנו צריכים להתריע קודם כל על ההתרוקנות הזאת שהיא תוצאה של קיצוצים, לחצים כלכליים וכו', ולקבוע שמשרד החינוך ומוסדות המדינה מוכרחים לתת לבית-הספר, למערכת החינוך, לפתח יוזמות להעשרת התכנים וערכי החינוך. זה צריך להיאמר באופן כללי, כסעיף ראשון במסקנות.

בסעיף 2 אני מציע לומר: ועדת החינוך מחזקת את ידי משרד החינוך בפיתוח תכניות להענקת אוטונומיה לצוותי החינוך של בתי-הספר היסודיים וכן בפיתוח בתי-ספר קהילתיים באזורים השונים. פה אני מציע להוסיף: הוועדה ממליצה בפני משרד החינוך לפתח כלים ודרכים להדרכת ההורים המעוניינים בפיתוח כזה. עכשיו אין להורים למי לפנות במשרד החינוך, למרות שיש בו יחידה כלשהי, אבל היא לא מחזקת את זה. זה משלים פחות או יותר את מה שאמרנו קודם לגבי הביקורת על התהליך הזה. וצריך לומר שהתפתחות מגמות ויוזמות חברתיות בתחום החינוך אינה ניתנת לבלימה על-ידי החלטות של מעצבי המדיניות, וגם אינה צריכה להיבלם על ידם. בסעיף 1 אני מציע למחוק את הרישה.

בסעיף 3 ייאמר: הוועדה קוראת למשרד החינוך והתרבות ולרשויות המקומיות להקפיד כי יישמרו עקרונות האינטגרציה בשעת רישום ילדים לבתי-הספר.

בסעיף 4 מוצע לומר: הוועדה מציינת כי מתן אישור לפתיחת בתי-ספר יסודיים על-אזוריים ייחודיים חייבת להתחשב במצב הסביבה, בשמירה על אופיים ההטרוגני של בתי-הספר האחרים - אני מציע להוסיף: ועל רמתם - ובהקפדה בהפניית ילדים משכבות אוכלוסיה שונות לבתי-הספר העל-אזוריים.

א. סרטני:
אני מציעה להדגיש יותר את הענין של התרוקנות בתי-הספר מלימודי ההעשרה.

היו"ר נ. רז:
אמרנו שזה ייאמר בהתחלה, בסעיף 1.

א. סרטני:
צריך לומר גם שהדבר גורם לחיפוש דרכים אחרות שפוגעות במערכת השווינונית ומגבירות את הפערים.

אני חושבת שמעוף 5 במסקנות מיותר, ואני מציעה למחוק אותו.

ד. פלר:
האם הוועדה קובעת עמדה לגבי הפניית ילדים להתמחות בנושאים ספציפיים בגילים צעירים?

היו"ר נ. רז:
אני מציע לומר שגם כאשר מקימים בתי-ספר ייחודיים יקפידו מאד על מתן בסיס משותף רחב לכל התלמידים, בסיס חינוכי והשכלתי משותף רחב לכל התלמידים, ויימנעו מהסללה. אני מתנגד לאמירה מפורשת שאנחנו מתנגדים לזה. יש ילדים עם נשיות אמנותיות. צריך לעשות זאת בזהירות.

א. סרטני:
אני מציעה לומר: למרות העובדה שהוקמו בתי-ספר כאלה, ועדת החינוך תובעת ממשרד החינוך לדאוג לכך שכל אותם תחומי ההעשרה וכו' יינתנו לכלל הילדים.

ד. פלר:
אפשר להגיד: הוועדה סוברת שצריך לתת בסיס השכלתי וחינוכי משותף רחב ככל האפשר לכל התלמידים, בכל סוגי בתי-הספר, בסיס חינוכי הכולל בתוכו העשרות בנושאים הייחודיים, כגון אלה שבעטיים נפתחו בתי-ספר מיוחדים.

היו"ר נ. רז:
ושהילדים בבית-הספר הייחודי יקבלו את מה שלומדים בבית-הספר הכללי, ולהיפך. הבעיה היא של כמויות ושל האופי של בית-הספר כולו.

בסעיף הבא מוצע לומר שהוועדה פונה למשרד החינוך והתרבות ליזום בשיתוף עם מרכז השלטון המקומי הקמת עמותות לאיגום משאבי חינוך. העמותות תגבינה כספים מהעיריות, ממשרד החינוך והתרבות ומההורים. כפי שאלה יחולקו לכל בתי-הספר במקום בהתאם לקריטריונים שתקבע כל עמותה. הוועדה מדגישה כי הזרמת משאבים לבתי-הספר היסודיים תיעשה לאחר שהללו יגישו תכנית נוספת להעשרה וסיפוח בכל נושא שיאושר על-ידי משרד החינוך.

א. סרטני:
כפי שזה מופיע כאן יוצא שבכל ישוב אפשר להקים כמה עמותות.

היו"ר נ. רז:
כן, כל בית-ספר יכול להקים עמותה. ויש כאלה.

א. סרטני:
יש דרך לעשות זאת, כמו שראינו בשדרות, שהאיגום נעשה על-ידי הרשות. זה חיובי. אבל אם יקומו כמה עמותות בכל ישוב, איך זה ייעשה?

ב. שליטא:
לעמותה יש גם יתרונות וגם חסרונות.

היו"ר נ. רז:
השאלה אם כדאי לנו להתייחס במסקנות לנושא הזה.

א. הראל:
יש לזה גם חסרון. החסרון הוא שבזה ניתנת בידי ההורים עוצמה מעבר למה שאתה רוצה. ההכתבה שלהם יותר גדולה מאשר מעורבות הורים בעניני חינוך.

היו"ר נ. רז:
אבל האם הם לא כפופים לפיקוח?

ב. שליטא:
עמותות בדרך כלל קמות בשביל להעלים כספים וחשבונות, לא במובן הפלילי, אלא במובן זה שלא בדיוק ידעו. אפילו רשויות מקומיות עושות זאת היום, כדי שהם יוכלו להראות גרעון בדו"ח הכספי, ומצד שני תרומות וכדומה הם מכניסים לעמותה.

היו"ר נ. רז:
למה לנו בכלל להיכנס לענין העמותות? זה לא מהותי לענין שאנחנו דנים בו. אני מציע למחוק את הסעיף הזה. ממילא בסעיף הבא אנחנו אומרים שהוועדה מברכת על יוזמות ההורים שהצמיחו מעורבות קהילתית חיובית בבתי-הספר ונתנו דחיפה להעשרה במקצועות שאותם נבצר ממשרד החינוך להעניק לתלמידים. לדעתי זה מספיק. יש היום 90 בתי-ספר קהילתיים.

ב. שליטא:
אני לא כל כך מרוצה מוועדי ההורים. לדעתי הם מתערבים יתר על המידה, גם בנושאים פדגוגיים.

א. סרטני:
מדובר בילדים שלהם. ויש להם זכות להתערב במה שנוגע לתכנים.

ב. שליטא:
יש מקומות שיש בהם ממש כפיה על המורים. אינני מוצא שזה לטובת הענין.

א. סרטני:
אתה מוכן לתת את הילדים שלך ושהמורים יעשו אתם מה שהם רוצים ולך לא תהיה זכות לומר מלה?

ב. שליטא:
אני רוצה שיהיה משרד חינוך ותרבות ממלכתי, עם מורים, והם יקבעו מה טוב לילדי ישראל. הם המומחים; ההורים לא תמיד מומחים. ובמקרים רבים יש הגזמה בהתערבות של ההורים בתהליך הלימודי ובמערכת השעורים.

היו"ר נ. רז:
חבר-הכנסת שליטא, האם תהיה לך התנגדות לניסוח כזה: הוועדה מברכת על יוזמות ההורים המתפתחות יותר ויותר. יוזמות אלו הצמיחו מעורבות קהילתית בבתי-הספר ונתנו דחיפה להעשרה בחיי בית-הספר ובמקצועות שאותם נבצר ממשרד החינוך והתרבות להעניק לתלמידים.

א. סרטני:
מה שמפריע לי הוא שבליט ברירה אנחנו מחזקים את התהליך הזה, שהורים ימלאו את מה שנבצר ממערכת החינוך לתת.

ב. שליטא:
באשר לתוכן החינוכי אני סומך על המומחים הפדגוגיים, לא על ההורים, ואינני רוצה שההורים יתערבו.

ד. פלר:
אבל התוכן החינוכי קוצץ וקוצץ, ואין מוסיקה, אין ציור, אין אמנות וכו'.

ב. שליטא:
אני מציע להסתפק בדברים הבאים: הוועדה מברכת על יוזמות ההורים שהצמיחו מעורבות קהילתית בבתי-הספר באותם נבצר ממשרד החינוך להעניק לתלמידים. בלי לדבר על כך שהם נתנו דחיפה להעשרה.

היו"ר נ. רז:
אני ראיתי כמה בתי-ספר קהילתיים כאלה. הם עושים דברים נפלאים, יש שם פעילויות בשעות אחר הצהריים של הורים וילדים, במחול, במחשבים, בחינוך גופני, במקהלות, באמנות. זה מעשיר מאד.

ב. שליטא:
אלה המקרים החיוביים. אני מכיר גם מקרים אחרים, שהורים מכפישים את המורים.

היו"ר נ. רז:
זה לא שייך לנושא הזה. אתה מדבר על תופעה לגמרי

ב. שליטא:
ברור לי שאתה מתכוון לדברים חיוביים. השאלה
אם על-ידי המשפטים האלה איננו פותח פתחים
יותר מדי גדולים למעורבות הורים.

היו"ר נ. רז:
אני מציע להוסיף את המלה "חיובית" אחרי
המלים "מעורבות קהילתית". בזה מדגישים את
הצד החיובי של העניין.

את סעיף 6 מחקנו.

בסעיף 8 מוצע לומר: ועדת החינוך קובעת כי
מדיניות האינטגרציה בחינוך שנקבעה על-ידי החלטת הכנסת בשנת 1968
הצליחה להוציא ציבורים שלמים מנחשלות, להעלות את רמת הלימודים בכל
שכבות האוכלוסיה, להגדיל את אחוז בני עדות המזרח בלימודים על-תיכוניים
ולקדם את מספר הנשארים במסגרות החינוך העל-יסודי. את המלים "לאחוז
שאין לו אח ורע בעולם" נמחק.

ב. שליטא:
אני מציע לא לומר "בני עדות המזרח", למחוק
את המלים האלה.

א. סרטני:
בני שכבות המצוקה, או בני עיירות פיתוח
ושכונות.

ב. שליטא:
אפשר לומר "בני שכבות המצוקה". אז אנחנו
יודעים שבתוך שכבות המצוקה יש יותר בני עדות
המזרח מאשר אחרים.

ד. פלר:
אפשר לומר טעוני טיפוח, או בני שכבות מצוקה.

היו"ר נ. רז:
לאור ההערות ננסח סופית את המסקנות ונביח
אותן על שולחן הכנסת.

אני מודה לכם. הישיבה נעולה.

הישיבה נסתיימה בשעה 11.05.